

De ouders zien in De kleine berg van nabij hoe hun kinderen zich gedragen.

DEEL 5: KUNNEN COÖPERATIES DE ZORGSECTOR REDDEN?

‘DE OUDERS ZIJN DE CRÈCHE’

REEKS De afgelopen maanden heeft Weliswaar heel wat coöperaties onder de loep genomen. Voor dit laatste deel trokken we naar De kleine berg in Boechout, een kinderdagverblijf met ouderparticipatie. “Op dag één staat hier een los gezin, maar voor je het weet, maken ze deel uit van de groep.”

TEKST STEFANIE VAN DEN BROECK | FOTO’S BOB VAN MOL

“Eén: spelen. Twee: koekje eten. Drie: spelen. Vier: mama komt terug. Oké?” De mama van Twan (1,5) probeert hem met handen en voeten uit te leggen hoe zijn voormiddag eruit zal zien. Het is de eerste keer dat het jongetje zonder ouders naar De kleine berg komt en hij reageert wat onwennig. Als mama vertrekt, gaat hij nog afscheid nemen aan de brievenbus – een traditie in dit kinderdagverblijf. Daarna begint hij wat verveest heen en weer te lopen. Tot het besef doordringt: zijn mama is écht weg. Twan is ontroostbaar. Wat begeleidster Annemie Laghuwicz ook probeert, hij blijft wenen.

Ook Kristin, de mama van Benjamin (bijna 2) probeert hem op te monteren, met speelgoedautootjes. Maar het mag niet baten. Nochtans lijkt deze kinderopvang een klein paradijsje: een prachtige tuin, veel mooi (houten) speelgoed, een glijbaan, een minikeukentje. “Ouders zijn hier niet zomaar klanten of gebruikers, maar extra werkkrachten”, legt Annemie uit. Zij werkt hier al 28 jaar. “In De kleine berg zijn er twee vaste betaalde werkkrachten – ikzelf en Ruth – en elke dag is één van ons aanwezig. Dus moet er telkens nog een ouder extra zijn. Dat gebeurt volgens een beurtrol:

iedereen moet zijn steentje bijdragen. Dat valt niet te onderschatten, maar je krijgt als ouder wel de unieke kans om hier als de vlieg op de muur te zien hoe je kind zich gedraagt. Daarnaast moet er ook elke dag een ouder zijn om af te sluiten: wij vertrekken om 17 uur, maar de opvang sluit pas om 18 uur. Elke ouder heeft een sleutel, want dit is ook een beetje hún thuis. De ouders met afsluitshift moeten de boel netjes achterlaten en de deur sluiten.”

OUDERS HEBBEN BEURTROL

De beurtrollen worden elke maand verdeeld op de oudervergadering, legt Annemie uit. “Gemiddeld moeten de ouders twee halve dagen per maand komen helpen. Al kan het soms onverwachts mislopen. Mijn collega Ruth is nu bijvoorbeeld ziek, waardoor we met een opvangprobleem zaten. Dan wringen de ouders zich in allerlei bochten, om toch maar een oplossing te vinden.” Maar als ouder moet je meer doen dan alleen af en toe opdagen. “Elke middag krijgen de kindjes een warme lunch en ook die wordt telkens door een van de ouders gekookt. En er is een ouder die een maandelijkse menulijst opstelt, om het evenwicht te bewaken. Zodat we niet elke middag spaghetti bolognaise serveren! (lacht) Daarnaast moet de crèche natuurlijk ook gepeetst worden. De afgelopen 35 jaar gebeurde dat altijd in het weekend: dan was er telkens één ouderpaar verantwoordelijk voor de schoonmaak, ook volgens een beurtrol. Maar dit weekend hebben we voor het eerst een poetsvrouw ingeschakeld. Al blijft het principe hetzelfde: er moeten in het weekend ouders zijn om de poetsvrouw binnen te laten, alles te controleren en weer af te sluiten. De ouders zijn de crèche.”

INVESTEERDERS UIT DE BUURT

Rond tien uur komen Lenthe (2) en mama Katrien aan. “Zij zat eerst bij een onthaalmoeder, maar daar werd ze te weinig uitgedaagd. Hier kan je je kind zien opgroeien, wat heel leuk is. Soms is het natuurlijk zwaar, met al die beurtrollen. Maar gelukkig ben ik verpleegkundige, dus kan ik het combineren met mijn werkschema.” Een ‘echte’ coöperatie is deze kinderopvang echter niet: de ouders betalen een maandelijks bedrag, op basis van hun inkomen. De tarieven zijn bepaald door Kind en Gezin en komen dus overeen met de meeste andere crèches. Maar af en toe sluipt er een coöperatief trekje in, zegt Annemie. “Het begon allemaal met dit huis. Dat hebben we in de loop der jaren helemaal aangepast aan de noden van een moderne kinderopvang. Alle vaders en moeders hebben daarvoor de handen uit de mouwen gestoken. Toen het eindelijk klaar was, overleed de eigenaar van het gebouw. Intussen al meer dan twintig jaar geleden. Maar toen sloeg de paniek toe: zouden we kunnen blijven?”

“Toen hebben de ouders een ‘huispoenkommissie’ in het leven geroepen: ze gingen bij (groot)ouders, familieleden en buurtbewoners op zoek naar geld. Op drie maanden tijd hadden we één miljoen oude frank bij elkaar. We hoefden dus niet af te betalen aan de bank, maar we betaalden in de jaren nadien terug aan onze ‘investeerders’. Dat paste perfect in onze pedagogische visie: opvoeden doe je niet alleen, maar met de hele buurt.”

“ALS OUDERS EN PROFESSIONELEN HET BELEID VAN DE CRÈCHE MEE BEPALEN, IS EEN COÖPERATIE DE AANGEWEEZEN BEDRIJFSVORM.”

Annemie Laghuwicz, De kleine berg: “Ouders zijn hier niet zomaar klanten of gebruikers, maar extra werkkrachten.”

De ouders riepen een 'huispoenkommissie' in het leven en gingen bij (groot)ouders, familieleden en buurtbewoners op zoek naar geld. Opvoeden doen ze in De kleine berg met de hele buurt.

COÖPERATIEVE OUDERCRÈCHES

In Vlaanderen zijn de oudercrèches op één hand te tellen. En het zijn vzw's, geen coöperaties. Nochtans zou die ondernemingsvorm geschikt zijn, zegt Ellen Rutgeerts, onderzoeker bij het VBJK (Vernieuwing in de Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen). Zij onderzocht in samenwerking met Coopburo, de coöperatieve dienstverlener van Cera, de mogelijkheden voor oudercrèches in ons land.

Om haar onderzoek te staven, begon ze bij het prille begin van de oudercrèches: het Parijs van mei '68. "Er was toen een groot tekort aan kinderopvang en de ouders wilden het helemaal anders aanpakken. Crèches waren in die tijd een soort 'opvangfabriekjes' die draaiden rond verzorging en hygiëne. Geïnspireerd door de pedagoge Françoise Dolto, zochten sommige ouders een alternatief. Het kind moest centraal staan, met aandacht voor relaties en zelfvertrouwen. Omdat die progressieve ouders geen geschikte opvang vonden, besloten ze het zelf te doen: de eerste oudercrèche was een feit. Dat vergde een groot engagement van die ouders: ze draaiden maandelijks een aantal dagen mee in de opvang, namen huishoudelijke taken op zich, zaten in werkgroepen, namen deel aan vergaderingen en ouderraden. Niettemin werd het een succes en na een tijdje ontstond zelfs de koepelorganisatie ACEPP (Association des Collectifs Enfants Parents Professionnels)."

OUDERS BESLISSEN MEE

In de jaren die daarop volgden, gingen steeds meer oudercrèches van start, met de hulp van ACEPP. "Toen in de jaren '70 en '80 bleek dat er ook nood was aan oudercrèches waaraan ouders flexibeler kunnen deelnemen, kwamen er ook andere modellen. Al bleven de twee basisprincipes hetzelfde: ouders en professionelen delen de dagelijkse werking en de ouders denken en beslissen mee over het beleid. Dat gaat verder dan ouders die zorgen voor het onderhoud van de tuin. Ze bepalen zelf – bijvoorbeeld in een werkgroep – hoe die tuin wordt ingericht. En ze helpen

niet gewoon op het jaarlijkse feest; er is een werkgroep die dat feest in elkaar bokst. Ouders beslissen dus mee over het reilen en zeilen van de opvang."

En net daardoor is de coöperatie zo'n geschikte ondernemingsvorm, zegt Rutgeerts. "Ouders maken inherent deel uit van de organisatie, dus is het ook een goede zaak als ze hun zegje kunnen doen in de raad van bestuur. De crèches zouden een *multistakeholderscoöperatie* kunnen zijn, met verschillende categorieën van aandeelhouders. Concreet zou dat kunnen betekenen dat ouders categorie A zijn: ze betalen bijvoorbeeld 300 euro per aandeel en kunnen dat na twee jaar – als hun kind de crèche verlaat – weer verkopen. Het personeel kan categorie B zijn: zij betalen pakweg 500 euro per aandeel en kunnen bijvoorbeeld pas na vier jaar verkopen. En ten slotte is er misschien nog een categorie C mogelijk: de investeerders. Zij kopen bijvoorbeeld aandelen van 2.000 euro en kunnen zich pas terugtrekken onder bepaalde voorwaarden. Lokale overheden en andere organisaties kunnen op die manier ook een rol spelen, door te investeren in goede kinderopvang."

SUBSIDIES VOOR SOCIALE COÖPERATIES

Zweden is een van de weinige landen waar die coöperatieve oudercrèches bestaan. Rutgeerts hoopt dat ze ook in Vlaanderen zullen opduiken, maar ze beseft dat zo iets niet verandert van de ene dag op de andere. "Onze ondernemingscultuur is gericht op vzw's. Ook de regelgeving en subsidies zijn daarop afgestemd. Gelukkig is er nu een decreet in de maak. In de uitvoeringsbesluiten willen we ervoor zorgen dat zogenaamde coöperaties met sociaal oogmerk (die geen winstoogmerk nastreven) toch subsidies kunnen krijgen. Een goede zaak, de klassieke crèches zullen wel de maatstaf blijven want ze leveren uitstekend werk, maar ik denk echt dat die oudercrèches kunnen werken."

- *Meer weten? Op donderdag 29 november organiseren Coopburo en VBJK in Brussel een denkdag rond coöperatieve kinderopvang. Daar worden de eerste resultaten van het onderzoek voorgesteld en lanceren ze ook een gloednieuwe website over oudercrèches en coöperaties in de kinderopvang. De dag wordt ingeleid door minister Jo Vandeuren. Inschrijven op www.vbjk.be of www.coopburo.be*

- **GRATIS!** *Weliswaar schenkt tien exemplaren weg van dit boek: Coöperatief ondernemen in België. Theorie en praktijk, Wim Van Opstal, Caroline Gijssels en Patrick Develtere (red.), Acco, 2008, 185 p., ISBN 9789033473210. Surf naar weliswaar.be/uitgelezen*
- *Volg ons op [facebook.com/weliswaar](https://www.facebook.com/weliswaar)*